

Економічні науки

УДК 336.244

Марченко Ольга Іванівна

кандидат економічних наук, доцент

Університет державної фіскальної служби України

Марченко Ольга Ивановна

кандидат экономических наук, доцент

Университет государственной фискальной службы Украины

Marchenko Olga

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

University of the State Fiscal Service of Ukraine

Моргуненко Артем Сергійович

студент

Університету державної фіскальної служби України

Моргуненко Артем Сергеевич

студент

Университет государственной фискальной службы Украины

Morhunenko Artem

Student of the

University of the State Fiscal Service of Ukraine

**МИТО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЙОГО РОЛЬ В МИТНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ
ПОШЛИНА КАК ИНСТРУМЕНТ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ЕЕ РОЛЬ В ТАМОЖЕННОЙ ПОЛИТИКЕ
УКРАИНЫ
DUTY AS AN INSTRUMENT FOR FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY
AND ITS ROLE IN CUSTOMS POLICY OF UKRAINE**

Анотація. В статті досліджено теоретичні засади та вітчизняну практику митного оподаткування та практичні аспекти підвищення ефективності реалізації фіскально-регулювального потенціалу мита. Досліджено теоретичні питання формування ефективної митної політики України. Визначена митна роль в розрізі загальних доходів бюджету України. Аналіз комплексу практичних заходів щодо вдосконалення фіскального значення в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: мито, державний бюджет, митно-тарифне регулювання, митні органи, митна політика.

Аннотация. В статье исследованы теоретические основы и отечественную практику таможенного налогообложения и практические аспекты повышения эффективности реализации фискально-регулирующего потенциала пошлины. Исследованы теоретические вопросы формирования эффективной таможенной политики Украины. Определена таможенная роль в разрезе общих доходов бюджета Украины. Анализ комплекса практических мер по совершенствованию фискального значения в регулировке внешнеэкономической деятельности.

Ключевые слова: пошлина, государственный бюджет, таможенно-тарифное регулирование, таможенные органы, таможенная политика.

Summary. In the article the theoretical principles and the domestic practice of customs taxation and practical aspects of increasing the effectiveness of the fiscal and regulatory potential of customs duties are investigated. Theoretical questions of formation of effective customs policy of Ukraine are researched. The customs role is defined in the context of the general budget revenues of Ukraine. Analysis of a set of practical measures to improve fiscal value in regulated foreign economic activities.

Key words: duty, state budget, customs and tariff regulation, customs authorities, customs policy.

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку економіки актуальним є формування національної політики, спрямованої на економічне піднесення держави. У зв'язку з цим питання щодо необхідності підвищення ефективності митної політики країни набуває першочергового значення. В Україні від масштабів експортно-імпортних операцій залежить не тільки фінансове благополуччя, а й обсяг фінансових втрат у результаті тіньових операцій, що значно звужують базу оподаткування. Разом з тим порушення митних правил відбувається не тільки через економію при сплаті митних платежів під час оформлення товарів у митному відношенні, а й через те, що доволі часто суб'єктам ЗЕД не зрозумілі деякі аспекти митного законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо митного оподаткування, досліджувала низка науковців, як вітчизняних так і зарубіжних, а саме: В. Андрущенко, Р. Войткович, Є. Волков О. Гребельник, І. Дюмулен, А. Дрига, П. Пашко, І. Луніна, В. Суторміна, В. Федоров, Н. Фролов та інші. Незважаючи на значні здобутки науковців, ґрунтовніших вивчень потребують питання щодо ефективного виконання головних функцій мита в фіскальній практиці, а також вплив митної політики на цінову політику.

Метою статті є дослідження експортно-імпортних операцій митного оподаткування, в першу чергу фіскального значення в регулюванні зовнішньоекономічною діяльністю.

Виклад основного матеріалу. Головним інструментом як впливу так і контролю уособлює в собі мито, у формі податку держави на розвиток ЗЕД так і захисту вітчизняної економіки. Існує чимало гіпотез щодо визначення поняття "мито", наприклад, вчений О.П. Гребельник запропонує виокремити таке поняття : "Мито – це вид державного непрямого податку, який справляється з імпорту, експорту і транзиту товарів, торговельно-промислового прибутку, майна, цінностей і предметів, що перетинають

кордон у визначених державою пунктах під контролем митних служб” [1, с. 5]. Ринкова школа, на чолі з її представниками Р. Арон, Ж. Роефф, В. Репке стверджували про необхідність повної економічної інтеграції як процесу створення єдиного ринкового простору поза межами однієї країни, оскільки саме в цьому процесі є можливим є забезпечення повної свободи ринкових сил і конкуренції, а також рівних умов руху товарів і факторів виробництва [7, с. 85].

В той же час, як зазначає П. Пашко «Найбільш оптимальною моделлю взаємовідносини України зі світовим економічним простором є політика помірною протекціонізму: рух у напрямі політики «вільної торгівлі» з точковим використанням інструментарію протекціонізму, зокрема митно регуляторів, функціонування і розвиток яких пов’язані з обслуговування усього комплексу економічних відносин, що складаються між окремими країнами суб’єктами, господарської діяльності та приватними особами у сфері міжнародних економічних відносин» [8, с. 336].

Основну роль у проведенні митної політики відіграють експортно-імпортні операції. У 2016 р. імпорт товарів через митний кордон України порівняно з 2015 р. зріс на 6,3%, а експорт знизився на 4,7%. Зростання обсягу імпорту свідчить про потребу підвищення ефективності митного контролю для України.

Основну частку від надходжень до загального податкового навантаження, що адмініструються Державною фіскальною службою, за результатами 2017 р. забезпечили ПДВ з імпортою продукції до країни – 84,3 % та досягли ввізного мита – 12,4 %. Питома вага двох податків становить 96,7 % (рис. 1).

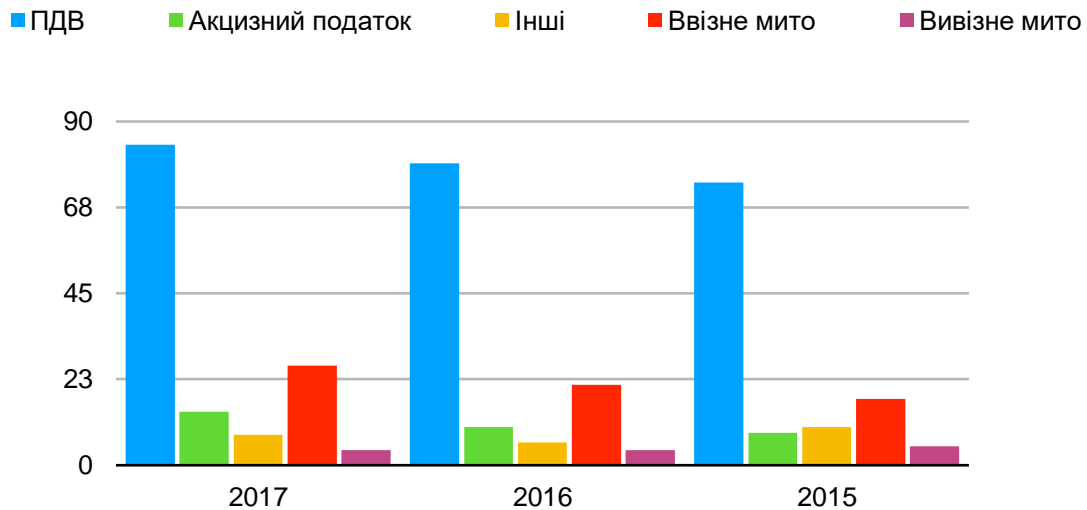

Рис. 1. Структура доходів, що мобілізуються Державною фіскальною службою України, у 2017 р.

Джерело: [3]

Чим вище протекціонізм з боку держави до імпортованих товарів, тим важче постачальникам дотримувати відповідний рівень прибутків від експортної операції.

Ставки мита, які існують можуть так і поліпшувати економічне становище та може взагалі гальмувати експорт товарів. Тому при оцінюванні рівня експортного мита за часи незалежності ставки обов'язково мають порівнюватись з очільною оцінкою прибутків, які можна отримати від зовнішньоторговельних операцій [5, с. 191].

За підсумками січня-вересня 2017 році, приріст вивізної продукції через офшори сприяв за наслідок продукції металургії, продовольчих товарів та с/г продукції, а також паливно-енергетичних ресурсів (рис. 2).

■ Хімічна промисловість ■ Продовольчі товари ■ Мінеральні продукти
■ Метали та вироби з них ■ Паливно енергетичні ресурси ■ інше

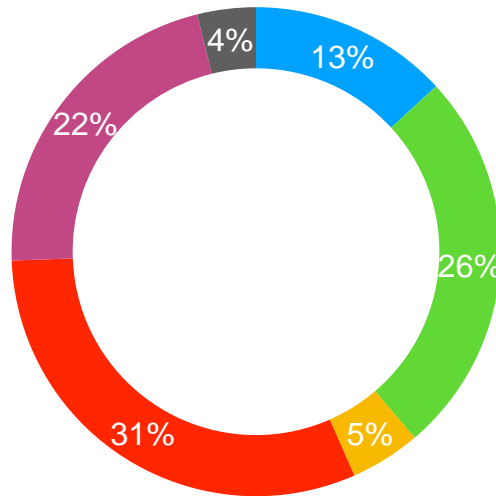

Рис. 2. Структура експорту товарів України через офшорні зони за січень-вересень 2017 р.

Джерело: [6]

Таким чином, система оподаткування експортно-імпортних операцій за функціональним призначенням є інструментом економічної політики, яку проводить держава щодо ЗЕД діяльності суб'єктів господарювання.

Правильність митної політики експортно імпортних операцій дає можливість ефективно використовувати бюджету наповнюючу функцію податків у процесі перерозподілу фінансових ресурсів. Для забезпечення процесу фіскальної ролі мита в зовнішньоекономічній діяльності, так до частини державного бюджету України розроблено методологічні засади прогнозування надходжень митного оподаткування з експортно-імпортних операцій до державного бюджету, зокрема за ввізним та вивізним митами.

Розвиток зовнішньоторговельної сфери України відбувається достатньо динамічно. Як свідчать статистичні дані, що наведені у таблиці 1, динаміка від зовнішньоторговельної діяльності у доходах Державного бюджету України у 2017 р. порівняно з 2014 р. зросли на 15,1 %, а порівняно з 2012 р. у 4,5 разів. Втім, у 2012 р. та 2013 р. спостерігалась протилежна

тенденція, оскільки надходження від зовнішньоторговельної діяльності у доходах Державного бюджету України скоротились відповідно на 10,1% та 4,6%.

Таблиця 1

Динаміка фактичних надходжень мита до Державного бюджету України та його частка у загальній сумі доходів бюджету за 2012-2017 роки

Роки	Мито, млн. грн.	Загальна сума доходів до державного бюджету, млн. грн.	Питома вага надходжень мита у загальній сумі доходів бюджету, у %
2012	12124,5	241536	5,0
2013	12453,5	183534	4,7
2014	13243,7	265371	6,2
2015	14362,3	196352	7,3
2016	16647,6	209861	6,4
2017	19453,1	276351	7,5

Джерело: [4]

Серед основних проблем використання регулюючого потенціалу митних органів потрібно зазначити помітні моменти зниження митної вартості суб'єктами ЗЕД в момент провадження експортно-імпортних. Розглядаючи нагальне питання фіскальних втрат у результаті заниження податкових зобов'язань, бачимо необхідність прозорості процесу митного оподаткування під час митного оформлення товарів. Для країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою, в тому числі і для України, мито зокрема, залишаються вагомим джерелом доходів бюджету.

Фіскальної мети з урахуванням настанов європейської асоціації, можна досягнути через митне оподаткування певної категорії товарів [9]. З метою збереження необхідного рівня митних надходжень ставки мита мають бути значно вищі, ніж у першому варіанті.

Можливе також використання варіанта впровадження єдиної низької ставки мита на всі товари, що перетинають митний кордон країни незалежно від напрямку руху, – експорт, імпорт, транзит. Проте цей захід зумовить тимчасовий фіскальний ефект, оскільки реакція торговельних партнерів буде адекватною, що знизить обсяги зовнішньоекономічної діяльності.

Висновки. Здійснено теоретичне узагальнення основних положень митного оподаткування і запропоновано вирішення науково-практичної задачі оптимізації вітчизняної митної системи. Для кожної країни стає необхідним модернізація митного бізнесу. Впровадження національного митного законодавства до успішного світового досвіду, постійний моніторинг впровадження митниці в країні, дотримання принципів та норм при розрахунку митних зборів, спрощення митної податкової системи.

Можна стверджувати, про те, що раціональне функціонування фіскальної політики є головним чинником економічного прогресу країни, адже якість системи непрямих податків створює фінансову безпеку населення. Безперечно, необхідно використати досвід розвинених країн, який виокремлює включення нульових ставок експортного мита тільки на готові вироби, що пройшли багато етапів переробки, тоді як сировина для експорту підлягає підвищенню митних зборів, що робить експорт сировини за кордон країни неприйнятною для виробників.

Література

1. Гребельник О.П. Місце і роль митних платежів у системі оподаткування зовнішньоекономічної діяльності підприємств / О.П. Гребельник // Освіта, менеджмент і бізнес: світовий вимір. – 2011. – № 2. – С. 4–8.
2. Дубиніна А. А. Основи митної справи України: навч. пос. / А. А. Дубиніна, С. В. Сорокіна. – К. : Професіонал, 2004. – 360 с.

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)
4. Державна фіскальна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// sfs.gov.ua/](http://sfs.gov.ua/)
5. Жорін Ф. Л. Правові основи митної справи в Україні: навч. посібник / Ф. Л. Жорін. – К. : КНЕУ, 2001. – 248 с.
6. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/data/files/199244.pdf>
7. Іванов Ю.Б. Податкова система: підручник / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. – К. : Атіка, 2006. – 920 с.
8. Митна політика та митна безпека України : монографія; за заг. ред. П.В. Пашка, І.Г. Бережнюка. Хмельницький: 1111. Мельник А.А., 2013. - 338 с.
9. Taxation trends in the European Union. 2010 edition Data for the EU Member States and Norway / European Commission. Taxation and customs. Union. Euro stat. – Luxembourg of ce for of cial publications of the European communities. – 2010. – 445 p.